

TOSSA I EL PELEGRÍ

El 20 de gener, el poble de Tossa complirà un any més el ritual de Sant Sebastià i a les set del matí, amb l'església de Sant Vicenç plena de gom a gom, es sabrà qui serà el Pare Pelegrí d'enguany. Qui més qui menys coneix en què consisteix la tradició del Pelegrí i el vot que, any rere any, compleix el poble, però potser poca gent coneix el perquè de tot plegat. A continuació ho intentarem explicar. Haurem de remuntar més de 500 anys enrere...

Diu la tradició que la pesta es va abatre sobre la vila i els tossencs i tossenques van demanar la intercessió de Sant Sebastià per erradicar-la, prometent que anirien tots en pelegrinatge fins a la capella del sant més propera.

L'epidèmia va desaparèixer i els vilatans van complir la prometença.

Així va néixer la tradició... i així ha continuat fins els nostres dies, però la situació social i política dels segles que han anat passant va obligar a modificar aquest jurament i a demanar autorització eclesiàstica per enviar un sol home (el Pelegrí) en representació de tot el poble fins a la capella del sant més propera, situada a dia d'avui a Santa Coloma de Farners. Però sembla que no sempre havia estat així. Diu la llegenda que la comitiva anava inicialment fins a Palafrugell, on es tenen notícies d'una capella de Sant Sebastià datada del 1441, és a dir, uns quants anys abans de la construcció de la capella de Sant Sebastià de Santa Coloma de Farners, el 1517. Aquest fet faria que el popular santuari de Sant Grau fos lloc de pas del Pelegrí en els primers anys. A més, en alguns pobles de la costa empordanesa propers a Palafrugell, com Begur o l'Escala, es coneix amb el nom de "La processó de Tossa" una formació de núvols allargats i en filera que es veuen alguna vegada a l'horitzó, al mar. Per a alguns aquesta expressió seria un indicatiu de que la llegenda té un fonament històric.

Amb els anys, tot va anar canviant. Ja es va començar a anar a Santa Coloma, es va demanar que només hi anés el Pelegrí i ara, fins i tot, es permet que l'acompanyi tothom qui vulgui que hagi fet alguna promesa.

Abans del dia del pelegrinatge, només el rector de la parròquia, el Síndic -persona designada per l'Ajuntament a fi de vetllar pel vot- i el mateix interessat saben el nom de la persona que representarà el municipi pel compliment d'aquesta tradició. Per ser pelegrí, s'ha de ser home, de Tossa i s'ha d'haver demanat al rector, que t'apunta en una llista de peticions que segueix un ordre cronològic.

El Vot del Poble comença a les set del matí del dia 20 de gener amb la missa del Cantar, que se celebra a la capella de Sant Sebastià, en un dels laterals de l'església.

Abans d'iniciar-se la celebració, el síndic va a buscar el pelegrí, que resta en una estança, per presentar-lo públicament. Aquest és, segurament, un dels moments més emotius de la jornada. Són, aproximadament, cinc segons en què el recinte sagrat emmudeix. Aquest moment àlgid continua en el trajecte que fa l'escollit fins a la capella en què es fa la litúrgia, on el xiuxiueig de la gent delata que un a l'altre s'estan dient qui és el pelegrí d'enguany.

El Pare Pelegrí apareix vestit amb un gambeto de color marró o de frare, amb dues grosses butxaques, una a cada costat, cenyit amb corretja de cuir negre amb sivella. Les sabates van folrades del mateix color del gambeto. Al damunt de les espatlles porta una esclavina negra amb petxines i medalles. Porta també un barret de feltre de llana, de color negre, d'ala girada amb una grossa petxina encastada al davant. A la mà, un bordó –bastó característic dels pelegrins- amb una petita carbassa, de les de vi, i uns rosaris entortolligats als braços de la petita creu que el corona.

Acabada l'eucaristia, dona inici la processó que trasllada la imatge de Sant Sebastià fins a la capella dels Socors, on restarà fins l'endemà tot esperant el retorn del Pare Pelegrí. És en aquest punt que les autoritats acomiaden el Pare Pelegrí i els fidels que l'acompanyen. El protagonista rep el salconduit -document acreditatiu en què l'Ajuntament sol·licita a les autoritats civils i eclesiàstiques que facilitin el pelegrinatge- i el durillo, una moneda d'or que serveix, com a símbol, per pagar els oficis religiosos que es fan a Santa Coloma.

Abans de sortir del nucli urbà, el Pare Pelegrí fa una parada a Ca l'Avi. A mesura que el trajecte avança, més fidels s'afegeixen al pelegrinatge. Hi ha un punt emblemàtic: Terra Negra, límit del terme municipal de Tossa. El Pare Pelegrí aplega totes les persones -amb el crit "Ei, Ep! Ja hi sou tots?", repetit en tres ocasions- i beneeix Tossa i els presents amb tres senyals de la creu mirant al mar. També resa tres parenostres i tres avemaries (un per Sant Sebastià, un per Sant Vicenç i un per l'Àngel de la Guarda perquè els doni un bon camí). Finalment, fa les recomanacions als pelegrins, que a grans trets són obediència al Pare Pelegrí, mantenir silenci rigorós, respectar l'ordre del pelegrinatge (amb les persones descalces davant del Pare Pelegrí i la resta de persones darrera) i la importància d'afegir-se a la pregària dels tres rosaris complets que es resaran durant el trajecte.

L'altre punt significatiu del trajecte és el pont del Molí, un pas per sobre una riera que permet comptar quantes persones acompanyen el Pare Pelegrí. El dinar, amb una parada breu, se celebra als Terrassos. L'arribada del Pare Pelegrí a la capella de Sant Sebastià de Santa Coloma es realitza, tal com diu la tradició, quan es fa fosc. Ja a Santa Coloma es resa un rosari per fer complir el vot. El trajecte, de 40 quilòmetres, està farcit de regles, més o menys explícites. A tall d'exemple, el Pare Pelegrí rep tractament de vós o es donen petxines com a record als habitants de les poblacions de l'interior.

L'endemà, la jornada comença amb un missa. Un cop acabada, els pelegrins reben un ramet amb una branca d'olivera i una mica de marduix com a símbol de pau i desig de bon camí. Llavors inicien el trajecte de tornada, en el que es resa un rosari sencer. Després del res, es permet enraonar.

La tornada inclou diferents punts de parada -fixos- que solen coincidir amb els àpats. Els punts són Mallorquines, l'esplanada del Molí de Can Poch, la capella de Santa Seculina, Can Noguera, Can Garriga, i Ca l'Aromir. La suma del trajecte d'anada i tornada comprèn uns 80 quilòmetres.

A la capella de Santa Seculina, davant la portalada, que es troba tancada, es fa silenci i el Pare Pelegrí avança tot sol, disposat a demanar acolliment amb el següent ritual:

Truca la porta tres vegades amb el bordó i diu:

-Ave Maria Puríssima

De dins se li respon:

-Sens pecat fou concebuda

El Pare Pelegrí pregunta:

-Permeteu vós l'entrada del Pare Pelegrí i els seus acompanyants?

Es respon:

-Benvinguts sigueu, Pare Pelegrí i els vostres acompanyants

I llavors s'obren les portes de bat a bat. Es resen unes oracions per les necessitats d'aquesta capella i pels seus difunts. També es canta el Virolai. Tot seguit s'ofereix un refresc als pelegrins i aquests corresponen amb pinyons com a agraïment per les atencions rebudes.

A Can Noguera i Can Garriga es repeteix el mateix ritual, i a Ca l'Aromir, abans de repetir el ritual, el Pare Pelegrí se'n va tot sol a l'era de l'antiga masia i tira pinyons per a la mainada.

Després, els pelegrins ja entren a Tossa. La resta d'habitants saben que arriba el pelegrinatge quan es fa fosc i comença a repicar la campana de la capella de l'antic hospital de Sant Miquel, on els pelegrins són rebuts pel Síndic i altres autoritats. Llavors s'afegeixen les campanes de la capella dels Socors i de l'Església de Sant Vicenç. Els pelegrins es dirigeixen cap a la capella dels Socors, es situen en fila davant el recinte sagrat, resen el rosari, esperen que arribi la processó de Sant Vicenç i es fa públic el compliment del vot, davant la mirada de centenars de persones, amb les esperades paraules:

-S'ha complert el vot.

El poble rep en silenci i emoció aquesta confirmació i comença el cant de la Cançó dels Pelegrins. Després, es fa una processó final cap a l'església parroquial amb la

imatge de Sant Sebastià, en la que només hi poden participar els homes de Tossa amb una atxa encesa, les autoritats i els pelegrins.

Per acabar la prometença, s'arriba a l'Església Parroquial de Sant Vicenç. El rector els dóna la benvinguda i recorda que, un any més, Tossa ha sabut complir el Vot fet a Sant Sebastià. Com a cloenda final, es canten els goigs de Sant Vicenç.

Finalment, els pelegrins surten de l'església amb la satisfacció d'haver complert amb el llegat dels seus avantpassats. Fins l'any que ve.

Jordi Meléndez Borjas

Periodista.

Text elaborat per a l'Ajuntament de Tossa de Mar

